

Vuosikertomus

Rahanpesun selvittelykeskus

2020

Sisällysluettelo

Keskusrikospoliisin päällikön terveiset	1
Hälsningar från Chef för Centralkriminalpolisen	1
Greetings from the Director of the National Bureau of Investigation	2
Esipuhe.....	4
Föord.....	6
Preface	8
1 Ilmiöt 2020	11
1.1 Koronaviruspandemia.....	11
1.2 Petosrikollisuus	12
1.3 Virtuaalivaluuttoihin liittyvät rikokset	14
2 Rahanpesun selvittelykeskus	16
3 Rahanpesun selvittely	17
3.1 Ilmoitukset	17
3.2 Toimenpiteet.....	22
3.3 Tulokset.....	23
4 Terrorismin rahoittaminen	27
4.1 Yleistä	27
4.2 Erityispiirteitä	27
4.3 Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi.....	29
5 Virtuaalivaluutat	30
6 Analyysi	33
7 Kansainvälinen yhteistyö.....	34
7.1 Operatiivinen yhteistyö	34
7.2 Muu kansainvälinen yhteistyö	35
8 Hankkeet.....	38
8.1 Black Wallet.....	38
8.2 Rankka	39
8.3 Ilmo	40
8.4 Public-Private yhteistyö	40
8.5 Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio.....	41

Keskusrikospoliisin päällikön terveiset

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus on poikkeuksellisen vuoden aikana onnistunut hyvin säilyttämään operatiivisen toimintansa tason. Erityisesti pankkien tekemien epäilyttävää liiketoimea koskevien ilmoitusten määrän jatkuva kasvu sekä virtuaalivaluutan tarjoajat uutena ilmoitusvelvollisryhmänä ovat olleet merkittävä tiedon lähde selvittelykeskuksen keskeisimmässä tehtävässä - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä, paljastamisessa ja selvittämisessä sekä tutkintaan saattamisessa. Selvittelykeskus on lisännyt edelleen tiedonluovutusten määrää ja siten palvellut poliisilaitosten ja Keskusrikospoliisin muiden linjojen rikostorjunnan tehokkuutta. Yksikön toimivaltaa jäädyyttää epäilyttävien liiketoimien varoja on käytetty ennätysellisen paljon. Selvittelykeskus on tukenut viranomaisten toiminnan uskottavuutta estämällä koronavirukseen liittyviä epäiltyjä rikoksia ja niistä aiheutuvia vahinkoja. Myös ulkomaille tehdyt jäädyytyspyynnöt ovat tuottaneet onnistumisia. Näiden operatiivisten tehtävien lisäksi selvittelykeskus on ollut merkittävä tiedon tuottaja ja tilannekuvan ylläpitäjä niin kansallisesti kuin Suomen kansainvälisten velvoitteiden edellyttämällä tavalla. Kun näihin tehtäviin lisätään selvittelykeskuksen ennakkoluuloton digitalisaation kehittäminen, on yksikkö täyttänyt hyvin sille asetetut tavoitteet.

Robin Lardot

Keskusrikospoliisi päällikkö

Hälsningar från Chef för Centralkriminalpolisens

Centralen för utredning av penningtvätt, som finns vid Centralkriminalpolisens, lyckades under det exceptionella fjolåret mycket väl bibehålla nivån på sin operativa verksamhet. Särskilt den konstanta ökningen av antalet rapporter om tvivelaktiga affärstransaktioner som lämnas av bankerna och de som erbjuder virtuella valutor, som är en ny grupp rapporteringsskyldiga, har varit en viktig informationskälla med tanke på Utredningscentralens viktigaste uppgift – att förhindra, avslöja och utreda penningtvätt och finansiering av terrorism och att lämna dessa ärenden till utredning. Utredningscentralen har fortsatt öka

mängden överlämnad information och därigenom bidragit till genomslagskraften för den brottsbekämpning som görs av polisinrättningarna och Centralkriminalpolisens övriga linjer. Enhetens befogenhet att frysa tvivelaktiga affärs- och transaktioners tillgångar användes rekordofta. Utredningscentralen har stött trovärdigheten för myndigheters verksamhet genom att förhindra brott som har samband med coronakrisen och de skador dessa orsakar. Också de framställningar om frysning som skickades utomlands var framgångsrika. Förutom dessa operativa uppgifter var Utredningscentralen en viktig producent av information och ansvarig för lägesbilden såväl nationellt som på det sätt som förutsätts enligt Finlands internationella förpliktelser. Då Utredningscentralens fördomsfria utveckling av digitaliseringen läggs till dessa uppgifter, har enheten utmärkt uppfyllt sina mål.

Robin Lardot

Centralkriminalpolisens chef

Greetings from the Director of the National Bureau of Investigation

During the exceptional year, the Financial Intelligence Unit of the National Bureau of Investigation Finland has succeeded well in maintaining the level of its operational activities. In particular, the steady increase in the number of suspicious transaction reports submitted by banks and virtual asset providers as a new group of reporting entities have been an important source of information for the FIU's core mission of preventing, detecting and investigating money laundering and terrorist financing, and referring cases for criminal investigation. The FIU has further increased the number of disclosures and thus served the effectiveness of crime prevention in police departments and other units of the National Bureau of Investigation. The FIU's power to freeze funds from suspicious transactions has been used a record number of times. The FIU has supported the credibility of the authorities' actions by preventing suspected crimes related to the Coronavirus crisis and the damage caused by them. Freezing requests sent abroad have also yielded good results. In addition to these operational tasks, the FIU has been a significant producer of information and maintainer of the situational awareness both domestically and as required by Finland's international obligations. When the afore mentioned tasks are

supplemented with the FIU's open-minded development of digitalisation, the unit has fulfilled its objectives well.

Robin Lardot

Director of the National Bureau of Investigation

Esipuhe

Vuoden 2020 aikana Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen operatiiviseen toimintaan ovat keskeisesti vaikuttaneet edelleen lisääntyneet pankkien sekä virtuaalivaluutan välittäjien tekemät epäilyttäviä liiketoimia koskevat ilmoitukset, tietoverkkoja hyödyntävien petosten lisääntyminen ja osittain niistä johtuen liiketoimen keskeyttämismääräysten lisääntynyt käyttö.

Pandemia on vaikuttanut selvittelykeskuksen toimintaan monella tavalla. Henkilöstön työhyvinvointi on ollut koetuksella ottaessamme käyttöön nopealla aikataululla keväällä 2020 uusia työskentelymenetelmiä. Muutoksen teknisistä, käytännön sekä ohjaukseen ja koordinointiin liittyvistä haasteista on valtaosin päästy hyvin ratkaisuun paitsi oman henkilöstön, myös ilmoitusvelvollisten ja muiden sidosryhmien tuella ja kärsivällisyydellä. Toisaalta selvittelykeskus on pyrkinyt estämään ja paljastamaan pandemiaan liittyvien ilmoitusten pohjalta poikkeustilannetta hyödyntävien toimijoiden epäiltyjä rikoksia. Selvittelykeskus on muun muassa paljastanut ja saattanut tutkintaan tapauksia, joissa julkisia varoja ja avustuksia on käytetty mahdollisesti laittomiin tarkoituksiin. Viitteitä saatiin myös näiden varojen kanavoitumisesta järjestäytyneelle rikollisuudelle.

Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti vuoden 2020 aikana 62 041 ilmoitusta epäilyttäviistä liiketoimista. Pankkien tekemien ilmoitusten määrä lisääntyi edellisestä vuodesta noin 28 prosenttia. Virtuaalivaluutan välittäjät tulivat ilmoitusvelvollisiksi joulukuussa 2019 ja tekivät vuoden 2020 aikana 9 000 ilmoitusta. Selvittelykeskus avasi vuoden aikana 1 845 uutta selvittelykokonaisuutta ja teki 1 881 tiedonluovutusta. Avattujen juttujen määrä lisääntyi vuodesta 2019 noin 22 prosenttia ja tiedonluovutusten määrä noin 16 prosenttia. Ennuste epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista vuodelle 2021 on 70 000 ilmoitusta.

Selvittelykeskus antoi 126 määräystä keskeyttää liiketoimi eli niin sanottua jäädytysmääräystä (vuonna 2019: 73 kpl). Jäädytysmääräysten yhteenlaskettu arvo oli 7 497 526 euroa, josta 4 606 373 euroa jäi viranomaisien haltuun. Selvittelykeskus lähetti ulkomaisille selvittelykeskuksille 41 pyyntöä pysäyttää varoja tapauksissa, joissa varoja oli lähetetty ulkomaille esimerkiksi erilaisten petosten seurauksena. Pyyntöihin liittyneiden varojen yhteisarvo oli 1 620 464 euroa.

Vuonna 2020 erilaiset petokset, erityisesti tietoverkoissa tapahtuneet tai niitä hyödyntäen toteutetut, näkyivät selvittelykeskuksen toiminnassa.

Virtuaalivaluuttaa hyödyntävän rahanpesu-, petos- ja huumausainerikollisuuden estäminen ja paljastaminen ovat vakiintuneet osaksi Rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaa.

Vuosi 2020 on ollut selvittelykeskuksen teknisen kehittämisen kannalta hyvin kiivastahtinen. Keskeisimmän työkalumme - rahanpesurekisterin - toiminnan varmistamiseen on panostettu. Merkittävää kehitystyötä on tehty myös tuloksellisuuden seurannan teknisessä parantamisessa. Tehostaaksemme epäilyttävää liiketoimintaa koskevien ilmoitusten käsittelyä ja operatiivista analyysiä ja toisaalta parantaaksemme strategista ja taktista analyysiä, selvittelykeskuksessa on käynnistetty hanke (RANKKA) tekoälyn hyödyntämiseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa. Lisäksi vuoden 2020 lopulla selvittelykeskukselle myönnettiin rahoitus kaksivuotiselle ohjelmistorobotiikan käyttöönottoa koskevalle hankkeelle (ILMO). Selvittelykeskus pyrkii saamaan rahoitusta näiden hankkeiden jatkamiseksi ja selvittelykeskuksen digitalisaation merkittäväksi edistämiseksi EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä.

Rahanpesun selvittelykeskus käynnisti kaikkien pankkien, Veikkauksen sekä Finanssiala ry:n kanssa operatiivisen viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten AML-asiantuntijaryhmän (Public-Private Partnership) toiminnan.

Vuonna 2020 selvittelykeskuksessa on tuotettu merkittävä määrä tietoa ja annettu asiantuntijuutta YK:n terrorismin vastaisen komitean (United Nations Counter Terrorism Committee - UNCTC) ja FATF:n aiemmin suorittamien maa-arvointien jatkuvaan raportointiin sekä EU:n komission vuonna 2020 suorittamaan neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon tehokkuuden maa-arvointiin. Lisäksi selvittelykeskuksen henkilöstö on tukenut merkittävällä panoksella Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisen riskiarvion laadintaa ja osallistunut lukuisiin lainsäädännön kehittämisen hankkeisiin. Selvittelykeskus yhdessä Ruotsin rahanpesun selvittelykeskuksen (Finanspolisen) kanssa on onnistuneesti toteuttanut kaksivuotisen EU:n rahoittaman Fin-Tech sektorin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä selvittävän hankkeen (Black Wallet).

Jaakko Christensen

Rahanpesun selvittelykeskuksen päällikkö

Förord

Under år 2020 har den operativa verksamheten hos Centralkriminalpolisens Centralen för utredning av penningtvätt präglats av det växande antalet rapporter om tvivelaktiga affärstransaktioner som banker och förmedlare av virtuella valutor gjort, ökningen av bedrägerier som utnyttjar datanät och, delvis beroende på dessa, ett ökat bruk av förordnanden om avbrytande av transaktioner.

Pandemin har på många sätt inverkat på Utredningscentralens verksamhet. Personalens arbetshälsa sattes verkligen på prov då vi våren 2020 i snabb takt började använda nya arbetsmetoder. Största delen av utmaningarna relaterade till teknik, praxis, handledning och koordinering beroende på de ändrade arbetsmetoderna, har kunnat lösas tack vare personalens, men också de rapporteringsskyldigas och andra samarbetspartners stöd och tålamod. Samtidigt har vi utgående från rapporter som har kopplingar till pandemin, strävat efter att kunna förhindra och avslöja misstänkta brott som begås av aktörer som utnyttjar undantagstillståndet. Utredningscentralen har bland annat avslöjat och lämnat till utredning fall där allmänna medel och bistånd eventuellt har använts för olagliga syften. Det finns också tecken på att dessa medel har kanaliserats till organiserad brottslighet.

År 2020 tog Centralen för utredning av penningtvätt emot 61 902 rapporter om tvivelaktiga affärstransaktioner. Bankerna lämnade ca 28 procent fler rapporter än året innan. De som förmedlar virtuella valutor blev rapporteringsskyldiga i december 2019 och lämnade i följande 9 000 rapporter. Under året öppnade

Utredningscentralen 1 845 nya utredningshelheter och gjorde 1 881 överlämningar av uppgifter. Från år 2019 ökade antalet öppnade ärenden med ca 22 procent och överlämnandet av information med ca 16 procent. Vår prognos är att antalet rapporter om tvivelaktiga transaktioner kommer att vara 70 000 år 2021.

Utredningscentralen utfärdade 125 förordnanden om avbrytande av en transaktion, ett s.k. frysningsförordnande (år 2019: 73 förordnanden). Det sammanräknade värdet för dessa var 7 468 188 euro, varav 4 575 073 euro kvarstod hos myndigheterna. Till utländska utredningscentraler skickades 32 framställningar om att stoppa medel i fall där pengarna hade skickats utomlands som en följd av bland annat olika bedrägerier. Det sammanräknade värdet var 1 375 902 euro.

Olika slags bedrägerier, särskilt de som skedde i datanät eller utnyttjade sådana inverkade på vår verksamhet år 2020.

Att förebygga och avslöja sådan penningtvätts-, bedrägeri- och narkotikabrottslighet som utnyttjar virtuella valutor, blev en viktig del av Utredningscentralens verksamhet.

Beträffande den tekniska utvecklingen var året synnerligen intensivt. Vi satte på att säkerställa att vårt viktigaste arbetsredskap - penningtvättsregistret - fungerar och motsvarar våra behov. Ett annat viktigt utvecklingsarbete var att tekniskt förbättra resultatuppföljningen och utvärderingen. För att effektivisera behandlingen av rapporterna om tvivelaktiga affärstransaktioner och den operativa analysen men också för att förbättra den strategiska och taktiska analysen, startade vi ett projekt (RANKKA) för att utnyttja artificiell intelligens vid bekämpning av penningtvätt och av finansiering av terrorism. I slutet av år 2020 beviljades Utredningscentralen finansiering för ett tvåårigt projekt (ILMO) för ibruktagande av programrobotteknik. Avsikten är att få finansiering ur EU:s facilitet för återhämtning och resiliens så att projekten som avsevärt främjar digitaliseringen ska kunna fortsätta.

Utredningscentralen bildade tillsammans med samtliga banker, Veikkaus och Finanssiala ry en operativ AML-expertgrupp (Anti Money Laundering) med medlemmar från bland annat olika myndigheter och rapporteringsskyldiga.

År 2020 utnyttjades vår expertis i olika sammanhang, bland annat av FN:s kommitté mot terrorism (UNCTC), den kontinuerliga rapporteringen för FATF:s tidigare landutvärderingar och för utvärderingen av effektiviteten av verkställandet av det fjärde penningtvättsdirektivet, som gjordes av EU-kommissionen

år 2020. Dessutom har Utredningscentralens personal med betydande arbetsinsatser stött utarbetandet av den nationella riskbedömningen av penningtvätt och finansiering av terrorism i Finland och deltagit i flera projekt för att utveckla lagstiftningen.

Utredningscentralen och Sveriges central för utredning av penningtvätt (Finanspolisen) har genomfört ett lyckat tvåårigt EU-finansierat projekt (Black Wallet) för utredning av riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism inom FinTech-sektorn.

Jaakko Christensen

Chef för Centralen för utredning av penningtvätt

Preface

During 2020, the operational activities of the National Bureau of Investigations Financial Intelligence Unit - FIU Finland - have mostly been affected by the growing number of suspicious transaction reports (STR) by banks and virtual asset service providers, the increase in fraud abusing computer networks and, partly due to them, the increased use of freezing orders.

The pandemic has affected the operation of the FIU in many ways. The well-being of our employees has been put to test when we introduced new working methods on a fast schedule in the spring of 2020. For the most part, the technical, practical, guidance and coordination challenges arising from the change in working methods have been well addressed, not only with the support and patience of our own staff, but also of obliged entities and other stakeholders. On the other hand, the FIU has sought to prevent and uncover suspected crimes perpetrated by those who have attempted to abuse the pandemic for criminal purposes. Among other things, the FIU has uncovered and investigated cases where public funds and grants have been used for potentially illegal purposes. There were also indications that these funds were being channeled to organized crime.

During 2020, the FIU received 62 041 STRs. The number of reports made by banks increased by about 28 per cent from the previous year. Virtual asset service providers became obliged entities in December 2019 and made 9 000

declarations during 2020. During the year, the FIU opened 1 845 new intelligence cases and made 1 881 disclosures. The number of opened cases increased by about 22 per cent from 2019 and the number of data disclosures by about 16 per cent. The forecast for suspicious transaction reports for 2021 is 70 000 reports.

The FIU issued 126 orders to suspend a transaction, i.e. the so-called freezing order (in 2019: 73). The total value of the freezing orders was EUR 7 497 526, of which EUR 4 606 373 remained with the authorities. The FIU sent 41 requests to foreign FIUs to suspend transactions in cases where funds had been sent abroad, for example as a result of various frauds. The total value of the funds related to the requests was EUR 1 620 464.

In 2020, various types of fraud, especially those that took place in or took advantage of information networks were reflected in the FIU's operations.

The prevention and detection of money laundering, fraud and drug-related crime using virtual currency has become an inseparable part of the activities of the FIU.

The year 2020 has been very busy in the technical development of the FIU. Efforts have been made to ensure the operation of our most important tool - the money laundering register. Significant development work has also been done to technically improve the monitoring of performance. In order to improve the handling and operational analysis of STRs and to improve strategic and tactical analysis, the FIU has launched a project (RANKKA) to use artificial intelligence in the fight against money laundering and terrorist financing. In addition, at the end of 2020, the FIU received funding for a two-year project to introduce a robotics project (ILMO). The FIU will seek funding to continue these projects and to make a significant contribution to the FIU's digitization through the EU's Recovery and Resilience Facility.

The FIU, together with all the banks, Veikkaus and Finance Finland, launched the operation of the AML Public-Private Partnership expert group of authorities and obliged entities.

In 2020, the FIU provided a significant amount of information and expertise for the ongoing reporting of previous country assessments by the UN Counter-Terrorism Committee (UNCTC) and the FATF, and for the EU Commission's 2020 assessment of the effectiveness of the implementation of the 4th Money Laundering Directive. In addition, the FIU's staff has made a significant contri-

bution to the preparation of Finland's national risk assessment of money laundering and terrorist financing and participated in numerous legislative development projects.

The FIU, together with the Swedish FIU (Finanspolisen), has successfully implemented a two-year EU-funded project (Black Wallet) to identify money laundering and terrorist financing risks in the FinTech sector.

Jaakko Christensen

Head of Financial Intelligence Unit

1 Ilmiöt 2020

1.1 Koronaviruspandemia

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus alkoi helmikuussa 2020 seurata koronaviruspandemian ilmenemistä rahanpesuilmoituksissa. Vuoden 2020 aikana Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti 216 rahanpesuilmoitusta, jotka liittyivät eri tavoin koronaviruspandemiaan. Korona-aiheisissa ilmoituksissa on noussut esille muun muassa petosrikollisuutta ja rahamuulitoimintaa, epäselvää rahankeräystä sekä desinfiointi- ja hygieniatarvikkeiden kauppaa. Toimintaa on usein pyritty selittämään pandemialla ja/tai jollakin sen lieveilmiöistä.

Selvittelykeskus havaitsi neljä keskeistä ilmiötä, jotka ovat tyypillisiä koronaviruspandemiaan liittyville rahanpesuilmoituksille.

Ensimmäinen pandemiaan liittyvä ilmiö, joka on tullut esille, kun rahanpesuilmoitusten kohteet ovat esimerkiksi noutaneet merkittäviä summia käteistä kerralla tai hajauttaneet varojaan eri pankkeihin, on asiakkaiden epäilyttävälle liiketoimelle esittämät epäilykset pankkijärjestelmän vakaudesta ja kriisinkestävyydestä. Epäilyttävissä liiketoimissa on lisäksi käytetty perusteena esimerkiksi huolia mahdollisista pankkiautomaattien sulkemisista ja verkkopankkien toimintahäiriöistä.

Suomen Pankin julkaisemien tilastojen¹ valossa käteisen käyttö on yleisesti ottaen vähentynyt viime vuosina. Tätä ilmentävät myös Rahanpesurekisterin tiedot. Mitä ilmeisimmin tästä johtuen käteisen käyttö on korona-aikana näyttänyt ilmoitusvelvollisille korostuneen poikkeuksellisenä. Näin ollen pankit ovat selvästi kiinnittäneet erityistä huomiota käteisen käyttöön.

Kolmas pandemiaan liittyvistä ilmoituksista erottuva ilmiö on epäilyttävien liiketoimien kansainväliset kytkökset etenkin eri Euroopan, Afrikan ja Aasian maihin. Usein raportoinnin kohteena olevat asiakkaat ovat selittäneet epäilyttäviä kansainvälisiä yhteyksiä sisältäviä tapahtumiaan koronatilanteella. Osassa tapauksista vaikuttaisi puolestaan olevan kyse kansainvälisestä petosrikollisuudesta, joka on ilmennyt erilaisina korona- ja rakkauspetosten yhdistelminä.

¹ <https://www.suomenpankki.fi/fi/Tilastot/maksuliiketilatot/taulukot/>

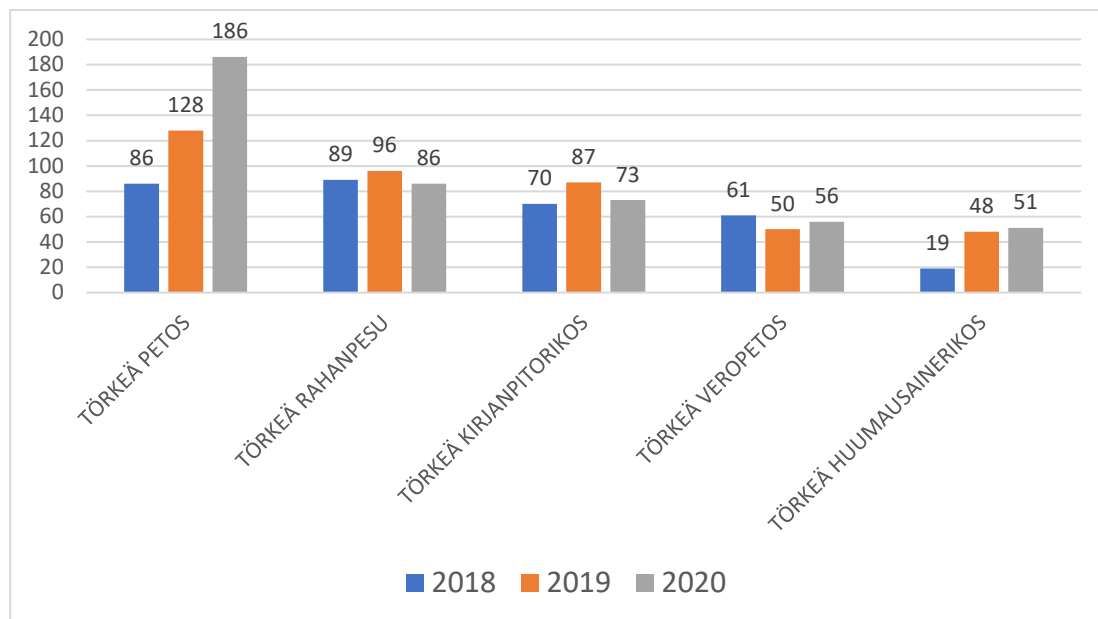
Neljäs ovat epäilykset korona-avustuspetoksista sekä koronatuikien väärinkäytöstä. Epäilyttävissä liiketoimissa mahdolliset väärinkäytökset ovat ilmenneet esimerkiksi saatujen tukien käyttämisenä yritys- tai sijoitustoimintaan tavalla, joka ei vastaa tuen myöntämiseksi asetettuja ehtoja; avustuksia on nostettu käteiseksi tai niitä on perusteetta siirretty eteenpäin yksityishenkilöille.

Tilannekuvan ylläpitäminen jatkuu vuonna 2021.

1.2 Petosrikollisuus

Petosrikollisuuden kasvu jatkui selvittelykeskuksen tiedoissa selkeästi erottuvana ilmiönä vuonna 2020. Tiedonluovutuksista yhä useampi kohdistui petosrikokseen ja nimenomaan törkeitä petoksia koskeviin tapauksiin. Kaikkiaan tiedonluovutukseen johtaneiden selvittelykokonaisuuksien määrä kasvoi vuodesta 2019 vuoteen 2020 noin 15 %. Samana aikana puolestaan törkeisiin petoksiin liittyen tiedonluovutukseen päätyneiden selvittelykokonaisuuksien määrä kasvoi 45 %. Sama kasvu oli 49 % jo vuodesta 2018 vuoteen 2019. Tämä erottuu selkeästi kuvassa 1, johon on kuvattu viisi yleisintä törkeää rikosnimikettä, joihin on luovutettu tietoja vuosina 2018 – 2020.

Kuva 1 Jutut, joista on luovutettu tietoja törkeään rikosnimikkeeseen, viisi yleisintä nimikettä 2018 – 2020

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus toteutti syksyllä 2020 petoksiin liittyvän analyysihankkeen. Yleisimpiä petosmuotoja olivat toimitusjohtaja-petokset, sijoituspetokset sekä rakkauspetokset tässä järjestyksessä. Törkeiden tekemuotojen osuus oli erityisen suuri rakkauspetoksissa. Kaikkiin yleisimpiin petostyyppeihin liittyy useimmiten tietoverkkoavusteinen tekotapa. Petosten tuottama rikoshyöty siirtyi erittäin usein ulkomaille, joko suoraan tai Suomessa tapahtuneen rahanpesun jälkeen. Yleisimmät vastaanottajamaat petoksiin liittyville rahavirroille olivat Saksa, Italia, Espanja, Yhdistynyt kuningaskunta ja Turkki.

Analyysin perusteella vaikuttaa siltä, että Suomessa tapahtuvat tietoverkkoavusteiset petokset kytkeytyvät eurooppalaiseen ja maailmanlaajuiseen tietoverkkoavusteiseen petosrikollisuuteen. Rikosten aiheuttamat menetykset ovat merkittäviä sekä yksittäistapausten että kokonaisuuden kannalta. Henkilöiden ja tunnistettujen muuliverkostojen transaktioiden kohdemaiden perusteella vaikuttaa siltä, että nämä rikokset ovat kytkeytyneet kansainväliseen järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Tapauksissa, joissa varat siirrettiin ulkomaille, korostuivat erityisesti Länsi-Afrikan valtiosta lähtöisin olevat henkilöt.

1.3 Virtuaalivaluuttoihin liittyvät rikokset

Perinteisissä petosilmiöissä, kuten Microsoft / helpdesk-huijaukset, käytettiin yhä enenevässä määrin virtuaalivaluuttoja. Huijauksissa uhrille soitetaan ja esittäydytään Microsoftin helpdesk-tuen edustajana. Onnistuessaan huijauksessa tekijä saa asennettua uhrin tietokoneelle etäkäyttöohjelman ja kaapatua tiedot samalla, kun uhri vaikkapa siirtyy verkkopankkiin suorittamaan maksuja. Maksut on suuressa osassa tapauksista ohjattu EU:n alueella toimiville virtuaalivaluutan vaihtopalveluille uhrin tietämättä siten, että uhrin kaapatun henkilöllisyystodistuksen avulla on avattu virtuaalivaluuttalompakko. Lompakosta varat siirretään hyvin nopeasti edelleen rikollisten omiin lompakoihin, mikä tekee varojen takaisin saamisesta erittäin haastavaa.

Kryptovaluuttasijoittamiseen liittyvät huijaukset jatkuivat laajasti myös ympäri Eurooppaa. Näissä tekemuodoissa tekijät ovat taitavia ja vahvasti organisoituneita. Uhreille soitellaan puhelukeskuksista eri puolilta Eurooppaa ja houkutellessaan sijoittamaan täysin uuden tyyppisiin sijoituskohteisiin. Uhreja varten luodaan aidoilta ja ulospäin vaikuttavilta näyttäviä sijoitusalustoja, joista uhri voi sijoituksen tehtyään seurata sijoitustensa kehittymistä. Todellisuudessa alustan tiedot eivät pidä miltään osin paikkaansa vaan sijoitetut rahat ovat jo kauan sitten siirretty esimerkiksi eri virtuaalivaluuttojen vaihtopalveluita käyttäen rikollisten haltuun.

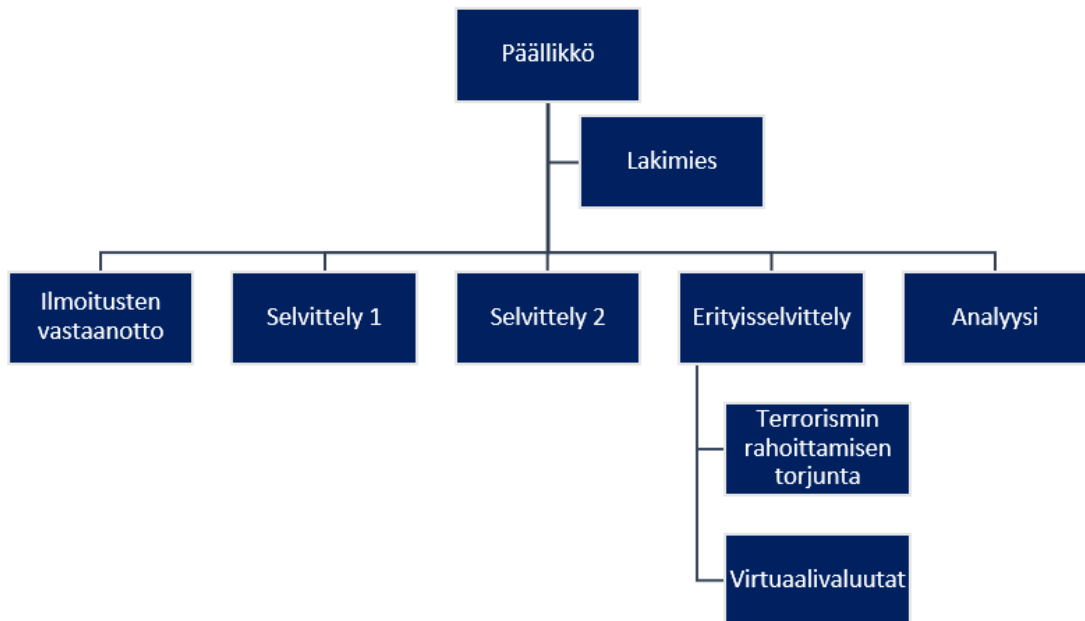
Toistaiseksi Suomessa on poliisille raportoitujen ilmoitusten perusteella saadottain sijoitushuijausten uhreja, vaikka varsinaisten rikosten tekijöiden yhteyksiä Suomeen ei ole voitu osoittaa. Muualla Euroopassa on sen sijaan myös onnistuttu ottamaan kiinni sijoitushuijauksia tehtailevien verkostojen osia. Muun muassa Ranskassa ja Belgiassa on käynnistetty Israelista toimiviin rikollisjärjestöihin kohdistettuja tutkintoja, joissa rikollisten epäillään tehtaalleen investointipetoksia ympäri Eurooppaa. Rahanpesun selvittelykeskus on vuosina 2019–2020 osallistunut Euroopan laajuisiin tutkintoihin muun muassa asiaan liittyvällä virtuaalivaluuttatransaktioiden analyysillä, tunnistamalla Suomessa asuvia uhreja sekä tiedottamalla ilmiöstä ilmoitusvelvollisille.

2 Rahanpesun selvittelykeskus

1.3.1998 perustettu Rahanpesun selvittelykeskus on sijoitettu Keskusrikospoliisin tiedusteluosastoon. Selvittelykeskuksessa työskentelee 38 henkilöä.

Selvittelykeskus jakaantuu seuraaviin toimintoihin:

- Ilmoitusten vastaanotto, jonka vastuulla on saapuvien ilmoitusten tarkistus ja osin myös priorisointi.
- Selvittelyryhmät 1 ja 2, jotka keskittyvät rahanpesun selvittelyyn.
- Erityisselvittely, joka on erikoistunut terrorismin rahoittamisen torjuntaan ja virtuaalivaluuttoihin.
- Analyysiryhmä, joka sisältää selvittelykeskuksen IT- ja analyysitoiminnot.

Kuva 2 Rahanpesun selvittelykeskuksen organisaatio

3 Rahanpesun selvittely

3.1 Ilmoitukset

Vuonna 2020 Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti yhteensä 62 041 epäilyttävää liiketoimea koskevaa ilmoitusta. Tämä oli 4 419 ilmoitusta (6,7 %) vähemmän kuin vuonna 2019. Virtuaalivaluutan välittäjien tekemien ilmoitusten määrä oli huomattavan suuri, 9 000 kappaletta. Pankkien tekemien ilmoitusten määrä puolestaan jatkoi kasvuaan jo kuudetta vuotta peräkkäin.

3.1.1 Ilmoitusmäärät

Vuodesta 2019 vuoteen 2020 ilmoitusten kokonaismäärä laski. Tämä selittyy maksulaitosten, rekisteröityjen maksupalvelun tarjoajien ilmoitusmäärien laskulla. Näiden tekemien ilmoitusten määrä laski yhteensä noin 41 prosenttia. Ilmoitusten lasku tässä ryhmässä johtuu yhden maksunvälittäjän vuoden 2019 poikkeuksellisen korkean ilmoitusmäärän tasaantumisesta vuonna 2020.²

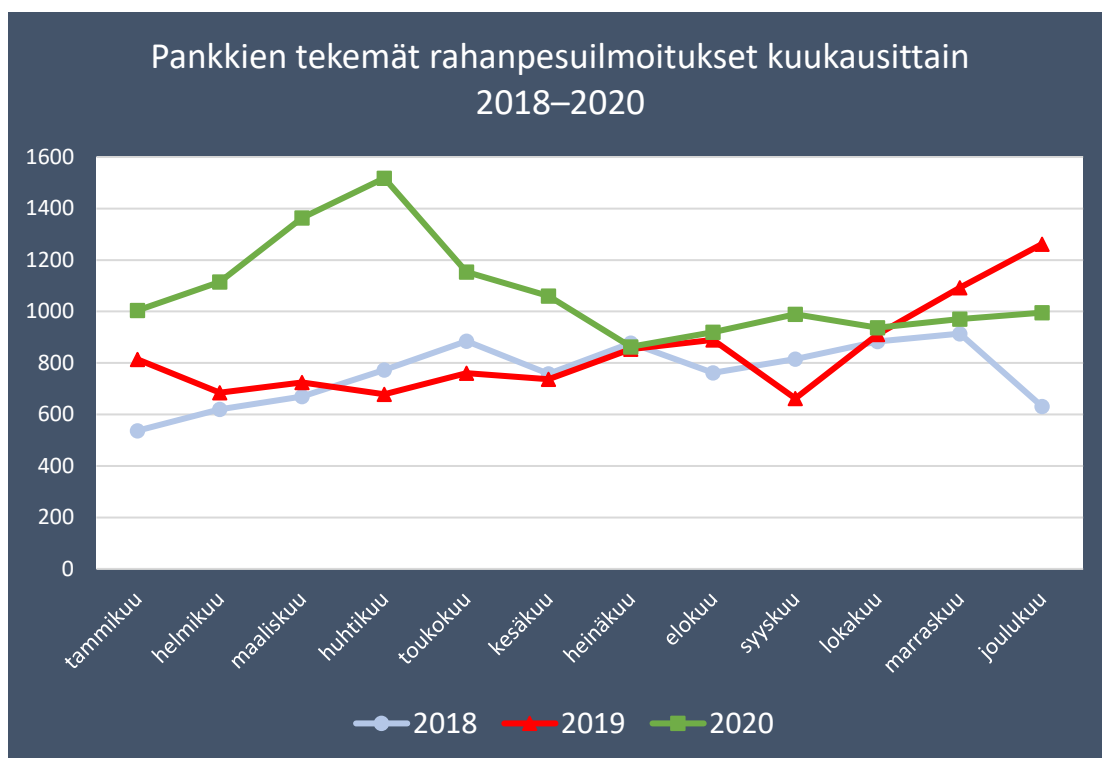
Merkittävin syy sille, että ilmoitusten kokonaismäärän lasku vuodesta 2019 vuoteen 2020 jäi kuitenkin pieneksi, oli virtuaalivaluuttapalveluiden tarjoajien ilmoitusmäärän kasvu. Vuosi 2020 oli ensimmäinen kokonainen vuosi, jonka virtuaalivaluuttapalveluiden tarjoajat olivat ilmoitusvelvollisia ja ne tekivätkin 9 000 ilmoitusta. Tämä on huomattavan suuri osuus, noin 14,7 % kaikista ilmoituksista.

Myös pankkien ilmoittamisaktiivisuus kasvoi huomattavasti vuodesta 2019 vuoteen 2020. Vuonna 2019 kotimaiset luottolaitokset ja ulkomaisten luotto- ja rahoituslaitosten sivukonttorit tekivät yhteensä 10 070 ilmoitusta. Vuonna 2020 niiden ilmoitusmäärä oli yhteensä 12 888. Kasvua oli noin 28 prosenttia, mikä on lähes kolminkertainen kasvuvauhti vuosiväliin 2018–2019 verrattuna.

Pankkien kuukausittain tekemien ilmoitusten määriä viimeisten kolmen vuoden aikana tarkasteltaessa käy selvästi ilmi, kuinka suurta kasvu vuodesta

² Vuonna 2019 kyseinen ilmoitusvelvollinen teki huomattavan määrän takautuvia ilmoituksia, mikä aiheutti tilapäisen nousun sen ilmoitusmääriin.

2019 vuoteen 2020 on ollut. Vuonna 2018 tehtiin keskimäärin 760 ilmoitusta kuukaudessa ja vuonna 2019 ilmoitusten kuukausikeskiarvo oli noin 840 ilmoitusta. Vuonna 2020 ilmoitusten kuukausittainen määrä vaihteli heinäkuun 860 ilmoituksen ja huhtikuun 1500 ilmoituksen välillä keskiarvon ollessa noin 1070 ilmoitusta kuukaudessa. Vuoden 2020 pankkien tekemien ilmoitusten määrä on siis alimmillaankin ollut vuoden 2019 kuukausikeskiarvon yläpuolella. Tämä erottuu hyvin kuvassa 3.

Kuva 3 Pankkien tekemät rahanpesuilmoitukset kuukausittain 2018–2020

Ilmoittajaluokat ovat tilastoinnissa samat kuin vuoden 2019 vuosikertomuksessa. Luokkaan 'Muu viranomainen, kotimaa' sisältyvät ne kotimaiset viranomaiset, jotka eivät kuulu huolehtimisvelvollisuuden alaisiin viranomaisiin. Tällaisia ovat muun muassa rikosseuraamuslaitos, maahanmuuttovirasto ja poliisilaitokset. Rahanpesulain mukaisia huolehtimisvelvoitteen alaisia viranomaisia ovat puolestaan Tulli, vero- ja ulosottoviranomainen sekä konkurssi-

asiamies. Huolehtimisvelvoitteen alaisten viranomaisten tulee tehdä rahanpesuilmoitus, mikäli ne tehtäviensä hoidon yhteydessä havaitsevat epäilyttäviä liiketoimia.³

Luokkaan 'Muut, vähäisiä ilmoitusmääriä tuottavat' sisältyy joukko toimijoita, jotka eivät kuulu mihinkään muuhun ilmoittajaluokkaan ja jotka ovat kukin tehneet vain muutamia ilmoituksia Rahanpesun selvittelykeskukselle. Luokka sisältää muiden muassa veroneuvontapalveluiden tarjoajat, panttilainauslaitokset, perintätoimen harjoittajat, yrityspalvelujen tarjoajat ja vertaislainoja välittävät elinkeinonharjoittajat.

Vuonna 2020 yli 99 % kaikista ilmoituksista vastaanotettiin viideltä ilmoittajaluokalta: yleistä maksujenvälitystä tarjoava (sis. valuutanvaihdon), luotto- ja rahoituslaitos (pankki), rahapeliyhteisö, virtuaalivaluuttapalvelun tarjoaja ja luotto- ja rahoituslaitos (muu kuin pankki). Ilmoitusten jakauma ilmoittajaluokittain vuosina 2018–2020 on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1 Rahanpesuilmoitusten määrät ilmoittajaluokittain 2018–2020

Ilmoittajaluokka	2018	2019	2020
Yleistä maksujenvälitystä tarjoava (sis. valuutanvaihdon)	6 016	34 799	20 653
Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	9 125	10 070	12 888
Rahapeliyhteisö	16 205	11 896	11 551
Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoaja	6	75	9 000
Luotto- ja rahoituslaitos (muu kuin pankki)	7 525	9 254	7 541
Vakuutusyhtiö, -yhdistys tai työeläkevakuutusyhtiö	87	134	138
Huolehtimisvelvoitteen mukainen viranomainen	91	54	90
Tavarán myynti käteisenä > 10 000 €	64	38	45
Kirjanpitäjä	14	21	31
Muut, vähäisiä ilmoitusmääriä tuottavat, ilmoittajaluokat ⁴ yhteensä	10	22	22
Muu viranomainen kotimaa	35	47	18
Tilintarkastaja	9	13	18
Sijoituspalveluyritys	11	9	15
Kiinteistönvälittäjä	18	10	12
Asianajaja tai muu oikeudellisia palveluja tarjoava	13	13	10
Rahastoyhtiö tai säilytisyhteisö	2	5	9
Yhteensä	39 231	66 460	62 041

³ Ilmoitusten tilastointia muutettiin aiemmasta siten, että rahanpesun selvittelykeskus ei enää julkaise erotteita eri ilmoitustyyppien välillä.

⁴ Sisältää muun muassa luokat: Veroneuvontapalveluiden tarjoaja, Panttilainauslaitos, Perintätoimen harjoittaja, Yrityspalvelujen tarjoaja, Vertaislainoja välittävä elinkeinonharjoittaja

Vuonna 2020 yleistä maksujenvälitystä tarjoavat ilmoittajat tekivät noin kolmanneksen ja pankit noin viidenneksen kaikista rahanpesuilmoituksista. Vuodesta 2019 vuoteen 2020 osuus kaikista ilmoituksista on kasvanut eniten virtuaalivaluuttapalvelujen tarjoajilla ja toiseksi eniten pankeilla. Eniten osuuttaan kasvattaneet ilmoittajaluokat 2019–2020 on esitetty taulukossa 2.

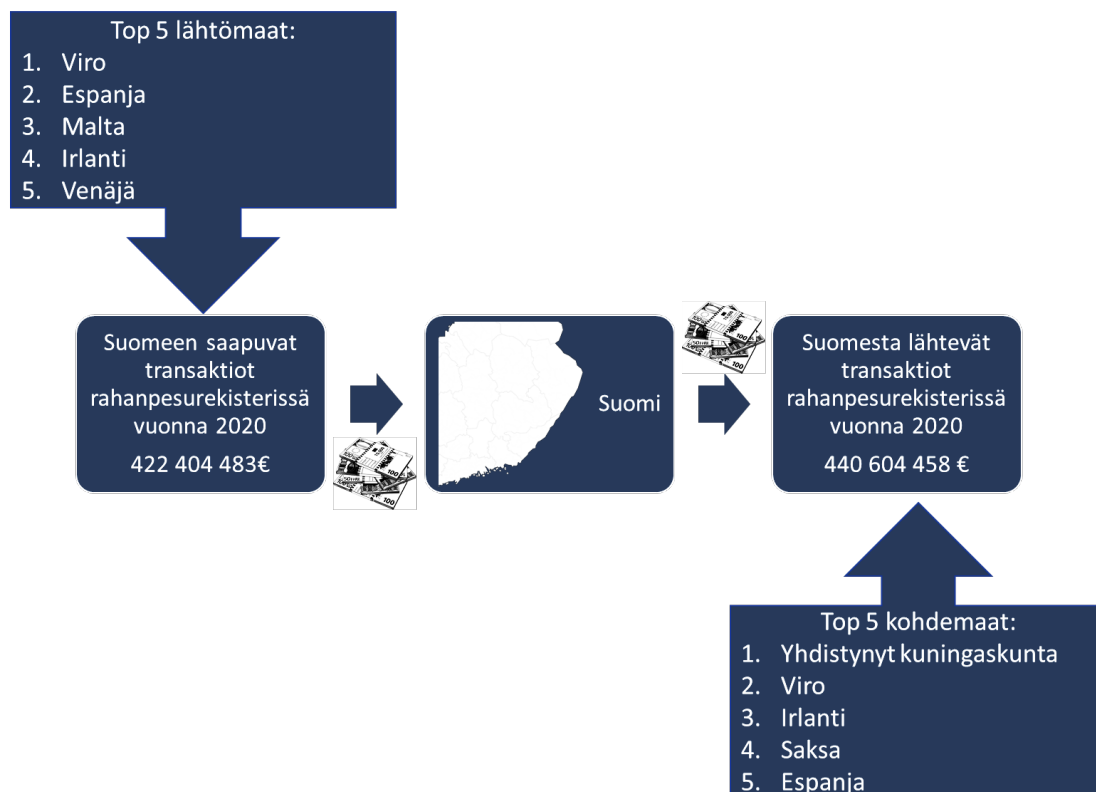
Taulukko 2 Eniten osuuttaan kasvattaneet ilmoittajaluokat 2019–2020

Ilmoittajaluokka	Osuus 2019 (%)	Osuus 2020 (%)	Osuuden muutos 2019–2020 (% yks.)
Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoaja	0,11 %	14,50 %	14,40
Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	15,15 %	20,77 %	5,62
Rahapeliyhteisö	17,90 %	18,62 %	0,72

3.1.2 Transaktiot

Vuoden 2020 aikana rahanpesurekisteriin kirjattiin yli 2,4 miljoonaa transaktiota, joiden yhteenlaskettu arvo on lähes seitsemän miljardia euroa. Tähän sisältyi suuri määrä kansainvälisiä transaktioita. Rahanpesurekisteriin kirjattiin hieman yli 440 miljoonan euron arvosta transaktioita Suomesta ulkomaille ja hieman yli 422 miljoonan euron arvosta transaktioita ulkomailta Suomeen. Kaikkiaan rahanpesurekisterin tietojen mukaan varoja saapui Suomeen 140 maasta ja niitä lähetettiin Suomesta 172 maahan vuonna 2020.

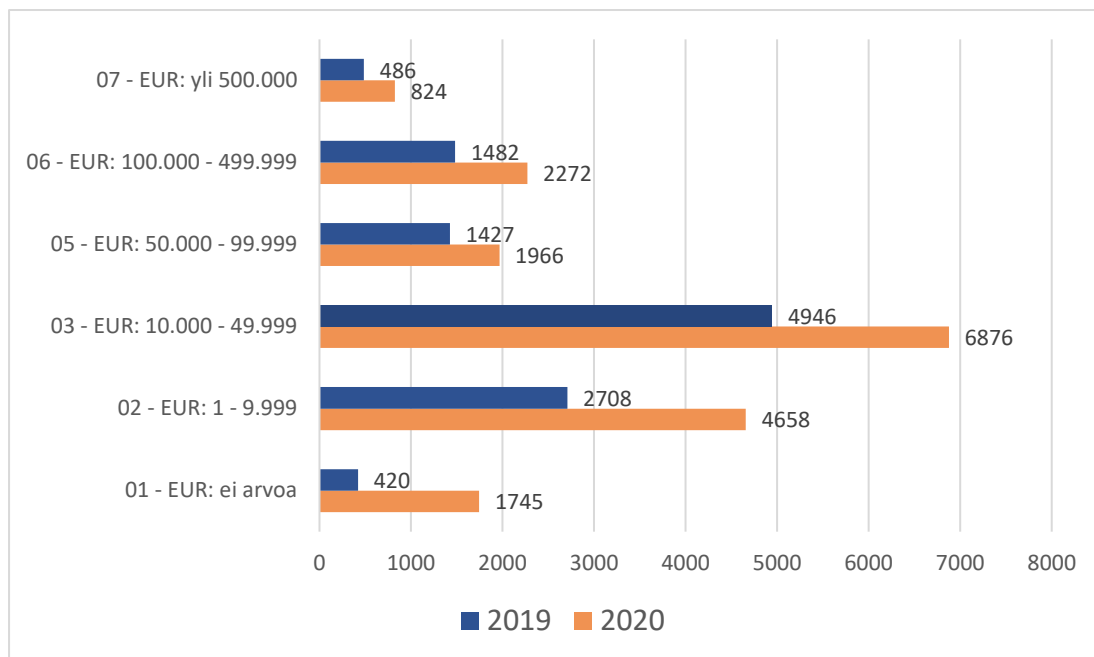
Aiemmista vuosista poiketen keskeisimmät varojen lähtö- ja kohdemaat ovat kaikki eri maita. Keskeisimmät Suomeen saapuneiden varojen lähtömaat olivat pääosin EU-maita. Ainoana poikkeuksena oli Yhdysvallat. Keskeisimmät kohdemaat Suomesta lähteville varoille olivat pääosin EU:n ulkopuolisia maita. Ainoan poikkeuksen muodosti Luxemburg. Rahanpesurekisteriin kirjatujen varojen virtaus Suomeen ja Suomesta ulkomaille tärkeimpine lähtö- ja kohdemaineen on esitetty kuvassa 4.

Kuva 4 Suomeen saapuvat ja Suomesta lähtevät varat rahanpesurekisterissä vuonna 2020

Vuoden 2018 alusta Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus on kerännyt tietoa rahanpesuilmoituksiin sisältyneiden epäilyttävien varojen määrästä. Ilmoituksiin on mahdollista kirjata summaindikaattorilla epäilyttävien varojen määrä ryhmittäin: 1–9 999 €, 10 000–49 999 €, 50 000–99 999 €, 100 000–499 999 €, yli 500 000 € ja ei arvoa.

Niistä ilmoituksista, joissa käytettiin summaindikaattoria, 34 % kuului vuonna 2020 luokkaan 10 000–49 999 € ja noin 4 %:ssa ilmoituksista epäilyttävien varojen määrä oli yli 500 000 euroa. Ilmoitukset, joihin summaksi on merkitty 'ei arvoa', on tehty selvittelykeskukselle muun kuin toteutuneen rahaliikenteen perusteella.

Kuva 5 Rahanpesuilmoituksissa käytetyt summaindikaattorit 2019 ja 2020

3.2 Toimenpiteet

3.2.1 Selvittely

Vuonna 2020 selvittelykeskus aloitti 1 845 rahanpesun selvittelyyn liittyvää selvittelykokonaisuutta eli 'juttua'. Näistä 85 oli mahdolliseen terrorismin rahoittamiseen liittyviä juttuja. Jutut avataan pääosin vastaanotettujen ilmoitusten perusteella, mutta osa niistä liittyy selvittelykeskuksen vastaanottamiin tiedusteluihin tai ulkomailta saatuihin tietoihin.

Juttujen käsittelyaika vaihtelee suuresti. Joskus tapauksen selvittely kestää vain muutamia päiviä, mutta joissakin tapauksissa selvittely voi kestää jopa useita kuukausia. Toiminnan ytimessä on tiedonvaihto muiden viranomaisten kanssa sekä tiedonhankinta muilta viranomaisilta ja yksityisen sektorin toimijoilta. Juttuihin liittyen selvittelykeskus voi tehdä tiedusteluja kotimaisille toimijoille ja viranomaisille sekä ulkomaisille viranomaisille. Selvittelykeskus voi myös antaa ilmoitusvelvolliselle määräyksen keskeyttää liiketoimi kymmenen arkipäivän ajaksi Suomessa sekä pyytää ulkomaisia selvittelykeskuksia jäädyttämään tai pysäyttämään varoja ulkomaisilla tileillä.

3.2.2 Vastaanotetut tiedustelut

Eri viranomaiset pyytävät selvittelykeskukselta tehtäviensä suorittamiseksi selvittelykeskuksen hallussa olevia tietoja. Tiedusteluihin vastaamista varten avataan yleensä juttu. Vuoden 2020 aikana selvittelykeskus vastaanotti 306 tiedustelua kotimaisilta toimijoilta ja 122 tiedustelua ulkomaisilta toimijoilta. Ulkomaiset toimijat olivat lähes kaikki muiden maiden rahanpesun selvittelykeskuksia. Eniten Suomeen tiedusteluja lähettäneet maat olivat Viro (19), Saksa (10), Ranska (9), Venäjä (8) ja Yhdysvallat (7). Kotimaisista tiedusteluista suurin osa vastaanotettiin poliisilaitoksilta (194) ja Keskusrikospoliisilta (91).

3.2.3 Lähetetyt tiedustelut

Vuonna 2020 selvittelykeskus lähetti kotimaisille, pääosin yksityisille, toimijoille yhteensä 663 tiedustelua, joista 412 pankkisektorille. Tämän lisäksi selvittelykeskus lähetti 486 tiedustelua ulkomaille. Eniten tiedusteluja lähetettiin Viroon, mistä vuoden 2020 aikana kysyttiin tietoja 63 kertaa. Toiseksi eniten tiedusteluja lähetettiin Saksaan (61) ja kolmanneksi eniten Yhdistyneeseen kuningaskuntaan (57). Yhteensä tiedusteluja lähetettiin 56 eri maan rahanpesun selvittelykeskuksille.

3.3 Tulokset

3.3.1 Tiedonluovutukset

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta antaa selvittelykeskukselle itsenäisen päätäntävällän luovuttaa tietoa kotimaisille viranomaisille, toimivaltaisille valvontaviranomaisille sekä muulle toimivaltaiselle viranomaiselle tai vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle. Tiedonvaihto lainvalvontaviranomaisten kanssa on oleellinen osa taistelua rahanpesua ja terrorismin rahoittamista vastaan.

Vuonna 2020 käynnistetyistä 1 845 jutusta 1 760 liittyi rahanpesun selvittelyyn ja 85 mahdolliseen terrorismin rahoittamiseen. Selvittelykeskus teki jutuista

yhteensä 1 881 tiedonluovutusta. Selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja avoimiin esitutkintoihin, kirjata uuden rikosilmoituksen tai luovuttaa tietoja toiselle viranomaiselle rikosten estämiseksi tai paljastamiseksi.

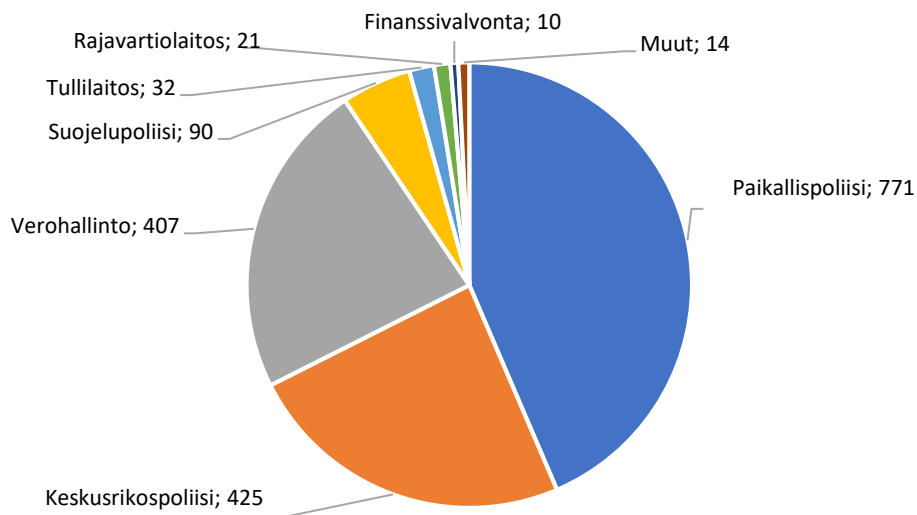
Suurin osa tiedonluovutuksista tehtiin toiselle viranomaiselle rikosten estämiseksi tai paljastamiseksi. Vuonna 2020 eniten luovutuksia tehtiin jälleen eri paikallispoliisien yksiköille. Näistä suurimman määrän tiedonluovutuksia sai vuonna 2020 edelleen Helsingin poliisilaitos.

Vuonna 2020 kirjattiin tiedonluovutuksia 1 505 juttuun liittyen. Näistä 572 liittyi avoimeen esitutkintaan ja 61 jutun perusteella kirjattiin uusi rikosilmoitus. Uusien rikosilmoitusten määrässä oli edellisvuoteen verrattuna kasvua 24,5 %. Tiedonluovutusten jakautuminen vuosittain ja tarkoituksittain on kuvattu taulukossa 3.

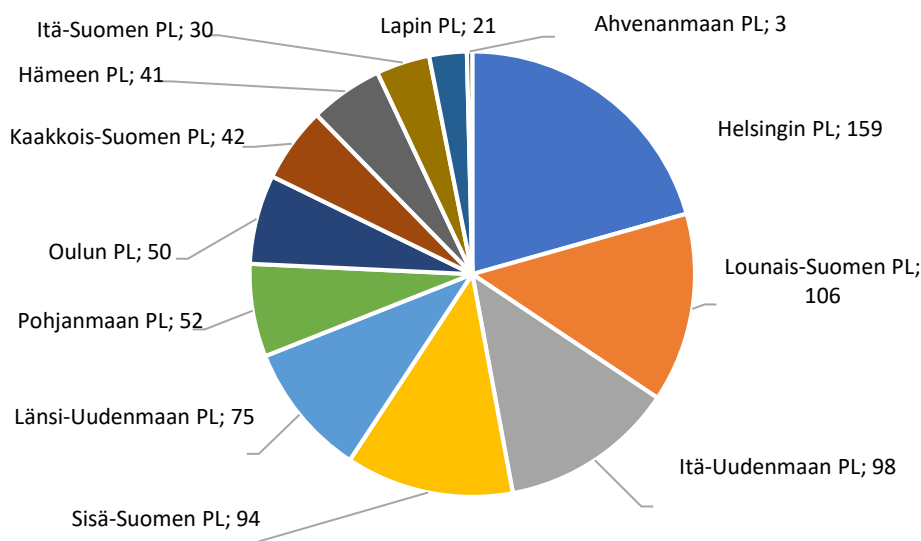
Taulukko 3 Selvittelykeskuksen juttujen luovutustarkoitukset 2018 - 2020

Tiedonluovutukset	Juttuja, 2018	Juttuja, 2019	Juttuja, 2020
Avoimeen esitutkintaan	385	545	572
Estäminen / Paljastaminen	813	719	872
Uusi rikosilmoitus	54	49	61

Kaikista tiedonluovutuksista suurin osa tehtiin kotimaisille viranomaisille, mutta 106 niistä lähetettiin ulkomaisille viranomaisille vastauksina tietopyyntöihin. Suurin osa tiedonluovutuksista kotimaisille viranomaisille tehtiin poliisilaitoksille. Seuraavaksi yleisimmät tiedonluovutusten vastaanottajat ovat Verohallinto ja Keskusrikospoliisi. Kuvissa 6 ja 7 on esitetty kotimaisille viranomaisille tehtyjen tiedonluovutusten tarkempi jakauma.

Kuva 6 Kotimaisille viranomaisille tehtyjen tiedonluovutusten jakauma 2020

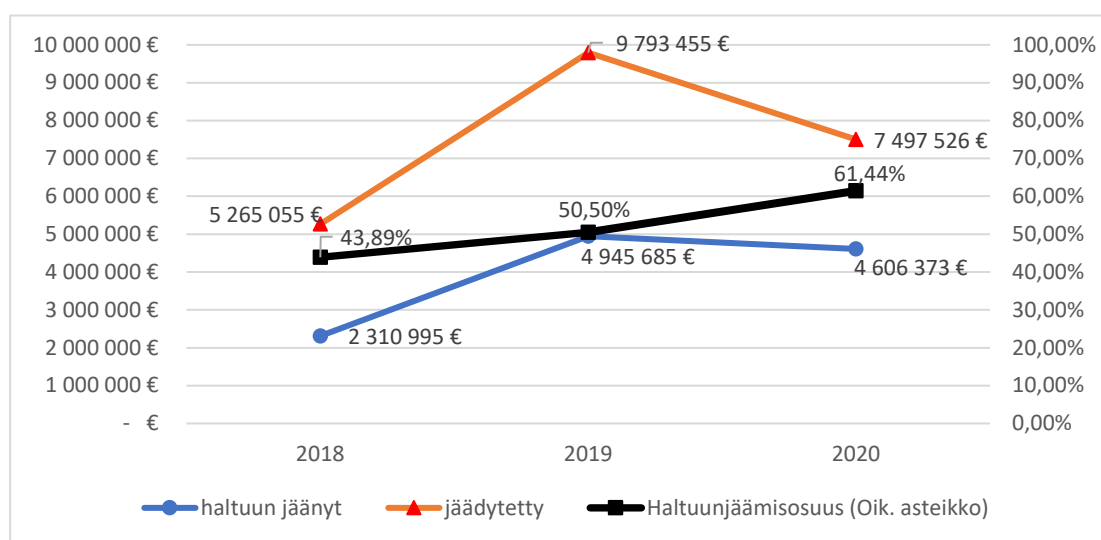
Kuva 7 Poliisilaitoksille (PL) tehtyjen tiedonluovutusten jakauma 2020

Edellä mainittujen lisäksi selvittelykeskus teki yhteensä 106 oma-aloitteista tiedonluovutusta ulkomaisille viranomaisille.

Niihin rikosilmoituksiin, joihin selvittelykeskus luovutti tietoa vuonna 2020, liittyi yhteensä 119 eri rikosnimikettä. Yleisin rikosnimike oli aiempien vuosien tapaan törkeä petos, joka esiintyi rikosilmoituksissa 186 kertaa. Seuraavaksi yleisimmät nimikkeet olivat törkeä rahanpesu (86 kertaa), törkeä kirjanpitorikos (73 kertaa), petos (61 kertaa) ja törkeä veropetos (56 kertaa).

3.3.2 Jäädetykset ja rikoshyöty

Liiketoimen keskeyttämistä koskevia määräyksiä (jäädetyismääräys) annettiin vuonna 2020 jälleen ennätysellisen suuri määrä, 126 kappaletta. Tämä oli merkittävä kasvu verrattuna vuosiin 2018 (54 kpl) ja 2019 (73 kpl). Jäädetyismääräysten euromääräinen summa laski vuoden 2019 tasolta mutta toisaalta jäädetyismääräysten perusteella viranomaisten haltuun jääneiden varojen osuus jäädetyistyistä varoista nousi edelleen vuodesta 2019 vuoteen 2020. Tarkemmat euromääräiset jäädetytetyjen ja haltuun jääneiden varojen summat sekä haltuunjäämisosuudet vuosille 2018–2020 on ilmaistu kuvassa 8.

Kuva 8 Jäädetytetyjen ja haltuun jääneiden varojen summat sekä haltuunjäämisosuudet 2018–2020

Selvittelykeskuksen toiminnan kautta pysäytetään ja palautetaan varoja jäädetyismääräysten lisäksi muidenkin prosessien kautta. Ulkomailta on selvittelykeskuksen pyynnöstä pysäytetty rikoshyötyä yhteensä noin miljoonan euron arvosta.

Muutoin kuin jäädetytysten tai ulkomaille lähetettyjen pyyntöjen seurauksena viranomaisten haltuun jäi selvittelykeskuksen työn seurauksena yhteensä noin 0,5 miljoonaa euroa.

Lisäksi selvittelykeskus on luovuttanut Verohallinnolle rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi tietoja. Näiden tiedonluovutusten perusteella Verohallinto teki vuonna 2020 poliisille yhteensä 58 tutkintailmoitusta ja on maksuunpannut veroja noin 15 miljoonan euron arvosta.

4 Terrorismin rahoittaminen

4.1 Yleistä

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen erityisselvittelyryhmässä on terrorismin rahoittamisen torjunnan ja virtuaalivaluuttojen selvittelytoiminnot.

Vuonna 2020 terrorismin rahoittamisen torjunnan osaajia työllistivät muun muassa mahdollisiin kotimaisiin terrorismin rahoitusverkostoihin liittyvät laajat selvittelykokonaisuudet, vierastaistelijailmiöön liittyvät kartoitukset, ulkomaisten viranomaisten tukeminen terrorismin rahoittamiseen liittyvissä tutkinnoissa sekä terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyvät asiantuntijatehtävät.

Ilmoitusvelvolliset tekivät vuonna 2020 kaikkiaan 45 oman arvionsa mukaan mahdollista terrorismin rahoittamista koskevaa ilmoitusta. Tämä on ennätysellinen määrä terrorismin rahoittamista koskevia ilmoituksia. Vuonna 2019 ilmoitusten määrä oli 25, mikä oli samalla tasolla kuin useina aiempina vuosina

Kaikkiaan vuonna 2020 selvittelykeskus vastaanotti 124 terrorismin rahoittamista koskevaa tai terrorismin rahoittamista indikoivaa ilmoitusta sekä 15 ilmoitusta, jotka koskivat terrorismiin liittyviä pakotteita. Edellisten lisäksi selvittelykeskuksessa luokiteltiin suuri määrä epäilyttäviä liiketoimia koskevia ilmoituksia niiden asiasisällön tai henkilökytkösten perusteella mahdollisesti terrorismin rahoittamiseen liittyviksi. Ilmoitusten perusteella selvittelykeskus avasi 85 terrorismin rahoittamiseen liittyvää selvittelykokonaisuutta.

4.2 Erityispiirteitä

Vuonna 2020 käynnistetyissä selvittelykokonaisuuksissa oli kirjavuutta sekä tapahtumien sisällön, niihin liittyvien luonnollisten ja oikeushenkilöiden sekä ulkomaan yhteyksien osalta. Selvittelykeskuksessa selviteltiin muun muassa terrorismin torjunnan kohdehenkilöihin sekä vierastaistelijoihin liittyvää rahaliikennettä, rekisteröityjen ja rekisteröimättömien hawaloiden mahdollista liittymistä rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen sekä erinäisiä aatteellisiin yhdistyksiin liittyviä epäilyttäviä liiketoimia. Kokonaisuuksiin liittyi lähes poik-

keuksetta kansainvälinen ulottuvuus. Eniten yhteyksiä ulkomaille joko henkilöiden, rahaliikenteen tai muiden tietojen perusteella havaittiin Lähi-Itään, Itä-Afrikkaan, Turkkiin, Eurooppaan ja Kaukasiaan. Joitakin yhteyksiä löytyi myös Keski- ja Etelä-Aasiaan ja Australiaan.

Selvittelykeskus on luovuttanut tietoja Finanssivalvonnalle hawaloiden valvonnan parantamiseksi. Hawaloiden toiminnassa on ollut selkeitä puutteita, esimerkiksi ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöminen. Finanssivalvonnan lakisääteisen valvontatehtävän tukeminen parantaa osaltaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja paljastamista.

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus laati vuonna 2020 laajan selvityksen Euroopassa viime vuosina annetuista terrorismin rahoittamista koskevista tuomioista.

Viime vuosina erilaisten rahanvälitysmuotojen (muun muassa uudet maksupalvelut) käyttö mahdollisissa terrorismin rahoittamistapauksissa vaikuttaa yleistyneen. Rahanpesun selvittelykeskuksen käynnistämässä selvittelyissä ja kansainvälisessä uutisoinnissa on vuonna 2020 havaittu, että terroristijärjestöt, -verkostot ja -solut käyttävät varojen keruussa ja terrorismin rahoittamisessa myös virtuaalivaluuttoja. Yhdysvaltain oikeusministeriö (Department of Justice) tiedotti 13.8.2020 kaikkien aikojen suurimmasta kryptovaluuttatakavarikosta, jossa kryptovaluuttoja epäiltiin kerätyn online-kampanjoiden avulla terroristijärjestöille kuten al Qaeda, ISIL, Hamas ja al Qassam -prikaatit. Rahanpesun selvittelykeskuksen näkemyksen mukaan kryptovaluutat ovat terroristeille houkuttelevia rahoittamisvälineitä, sillä niiden käyttöön liittyy suurempi

käyttäjien anonymiteetti sekä helppo liikuteltavuus rajojen yli. Selvittelykeskus on jatkanut aihepiiriin liittyvää selvitystyötä ja aktiivista yhteistyötä Keskusrikospoliisin muiden yksiköiden ja Suojelupoliisin kanssa sekä tehnyt kansainvälistä yhteistyötä varsinkin muiden Euroopan maiden kanssa.

4.3 Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi

Suomessa otettiin 1.6.2013 käyttöön kansallinen varojen jäädyttämismekanismi terrorismin torjumiseksi. Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (325/2013) mahdollistaa terroristiyhteyksiä omaavien luonnollisten henkilöiden sekä oikeushenkilöiden asettamisen kansalliselle terroristipakotelistalle. Varojen jäädyttämisen tarkoituksena on estää päätöksen kohdetta kanavoimasta varoja terroristiseen toimintaan, minkä johdosta ilmoitusvelvollisilla on velvollisuus asettaa päätöksen kohteen tileille sulkku. Rahanpesun selvittelykeskus vastaa käytännössä lain perusteella tehtävien jäädyttämispäätösten valmistelusta ja niiden edellytysten selvittämisestä.

Uusien jäädytyspäätösten määrä korreloi uusien käynnistettyjen terrorismirikosesitutkintojen ja annettujen terrorismituomioiden kanssa. Näin ollen vuonna 2020 ei tehty uusia päätöksiä, mutta sen sijaan kumottiin kaksi (2) aiempina vuosina tehtyä päätöstä varojen jäädyttämisestä. Tällä hetkellä voimassa on 36 luonnollisia henkilöitä ja 21 oikeushenkilöitä koskevaa jäädyttämispäätöstä.

5 Virtuaalivaluutat

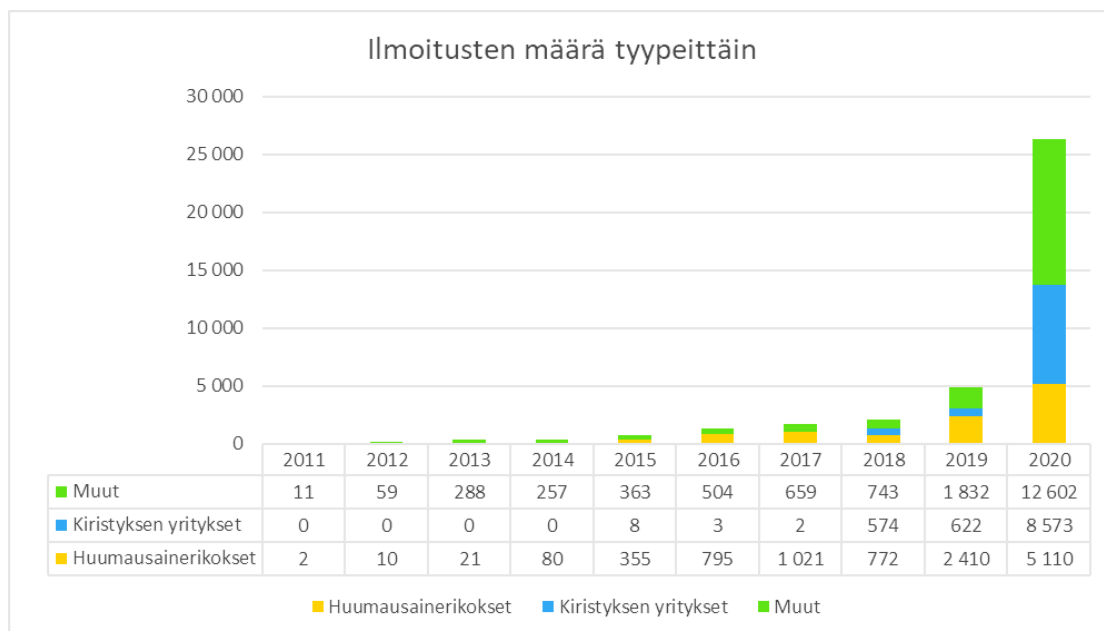
Vuosi 2020 näyttäytyi Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen virtuaalivaluuttaosaajille äärimmäisen kiireisenä. Meneillään oli valtakunnallisesti merkittäviä rikosten esitutkintoja, joissa virtuaalivaluuttojen käyttö oli merkittävässä roolissa. Tämän lisäksi selvittelykeskuksen asiantuntijoita pyydettiin asiantuntijatodistajaksi oikeudenkäynteihin sekä eri viranomaisten ja yksityisten tahojen järjestämiin koulutuksiin.

Virtuaalivaluutan tarjoajille astui 1.12.2019 voimaan lakisääteinen velvollisuus tehdä epäilyttäviä liiketoimia ja terrorismin rahoittamista koskevia ilmoituksia rahanpesun selvittelykeskukselle. Vuonna 2020 nämä toimijat tekivät jo yhteensä 9 000 ilmoitusta. Lisäksi selvittelykeskus vastaanotti runsaasti ulkomailta kumppaneilta tulleita raportteja ja tiedonluovutuksia, jotka liittyivät virtuaalivaluuttoihin.

Lakimuutoksen myötä selvittelykeskukselle tuli oikeus määrätä myös virtuaalivaluuttalompakoissa tapahtuvat liiketoimet keskeytettäväksi, jos se on välttämätöntä liiketoimen laillisuuden selvittämiseksi. Määräyksiä tehtiin vuoden aikana useita, yhteensä yli sadan bitcoinin arvosta. Suurin osa liiketoimien keskeyttämismääräyksiin liittyvistä varoista jäi käynnistetyn rikostutkinnan ja takavarikon kautta poliisin haltuun.

Virtuaalivaluuttojen esiintyminen rikosilmoituksissa on kasvanut tasaisesti vuodesta 2011 päättyen vuoden 2020 dramaattiseen kasvuun. Viime vuoden kasvu selittyi paitsi vuosikertomuksessa kerrottujen ilmiöiden myös huumausainerikosten kasvun sekä julkisuudessa olleiden laajojen tietoverkkorikosten kautta.

Kuva 9 Virtuaalivaluuttoihin liittyvät rikosilmoitukset Suomessa 2011 – 2020⁵

Selvittelykeskuksen virtuaalivaluutta-asiantuntijat olivat mukana muun muassa Keskusrikospoliisin tietoverkko- ja huumerikostutkinnoissa. Asiantuntemusta on vaadittu paitsi huumausaineiden nettikauppaan, sijoitushuijauksiin mutta myös tietomurtoihin ja kiristykseen liittyvien bitcoin- ja muiden virtuaalivaluuttatransaktioiden selvittämisessä. Kaikkiaan asiantuntijoiden työstettäväksi avattiin 131 uutta, pääosin ainoastaan virtuaalivaluuttoja koskevaa selvittelykokonaisuutta.

⁵ Tiedot peräisin Poliisiasiaintietojärjestelmästä

Covid-tilanteesta johtuen virtuaalivaluuttaosajille tärkeä kansainvälinen yhteistyö jäi vuonna 2020 pelkästään virtuaaliseksi ja tavanomaiseksi tiedonvaihdoksi. Sen sijaan yhteistyötä ja koulutusta tehtiin varsinkin kotimaisten viranomaisten, kuten toisten poliisiyksiköiden, syyttäv viranomaisten sekä veroviranomaisten kanssa.

6 Analyysi

Selvittelykeskuksen analyysiryhmä vastaa selvittelykeskuksen analyysi- ja tietoteknisistä toiminnoista. Toiminnot liittyvät tiiviisti toisiinsa. Analyysin tekeminen edellyttää usein tietoaaineiston hakemista tietojärjestelmistä. Toisaalta analyysi tukee selvittelykeskuksen tietoteknisluonteisia toiminnan kehittämishankkeita. Näiden toimintojen lisäksi analyysiryhmään on ollut sijoitettuna kaksi hanketta; Black Wallet, joka päättyi 28.2.2021 ja tekoälyhanke Rankka, joka jatkuu vuoden 2021 loppuun saakka. Vuoden 2021 aikana selvittelykeskuksessa käynnistyy uusi analyysiryhmään sijoitettava Ilmo-hanke, jonka keskiössä on rahanpesuilmoitusten käsittelyyn liittyvien prosessien automatisointi.

Operatiivisluonteisissa analyyseissä on vuoden aikana tarkasteltu muun muassa muutamien ulkomaalaistaustaisten ryhmittymien epäiltyä rikollista toimintaa Suomessa, suomalaisten rahapelaamista sekä rahanvälityspalveluihin liittyviä rahavirtoja. Lisäksi on selvitelty muun muassa virtuaalivaluuttoihin ja rekisteröityihin yhdistyksiin liittyviä rahanpesuilmoituksia sekä terrorismin rahoittamisen erityispiirteitä. Edelleen on tuotettu muutamia selvittelyprosessin yksityiskohtiin paneutuvia selvityksiä.

Neljäs rahanpesudirektiivi velvoittaa EU-maiden rahanpesun selvittelykeskukset toimittamaan muiden maiden selvittelykeskuksille ilmoitukset, joilla on niihin liittyviä.⁶ Vuoden 2019 aikana toteutettiin mekanismi, joka tunnistaa nämä tapaukset ilmoitusten joukosta ja tuottaa niistä toiseen jäsenmaahan siirrettävissä olevan tiedoston. Tietoja on lähetetty myös EU-maiden ulkopuolelle.

Merkittäviä analyysitoiminnon tavoitteita vuodelle 2021 ovat selvittelykeskuksen toiminnan arvioinnin kehittäminen ja mahdollisuuksien mukaan sen automatisoiminen, selvittelyprosessin eri vaiheiden automatisoiminen, ilmoitustietojen rikastamisen laajentaminen sekä koneellisen priorisoinnin edelleen kehittäminen.

⁶ 4 AMLD4, Artikla 53, kappale 1, alakappale 3 (cross-border reports)

7 Kansainvälinen yhteistyö

7.1 Operatiivinen yhteistyö

Keskeisenä osana selvittelykeskuksen toimintaa on kansainvälinen tietojen vaihto. Monet ilmoitusvelvolliset toimivat kansainvälisesti ja usein myös eri oikeusjärjestelmien, mukaan lukien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa sääntelevien lakien velvoittamina. Epäilyttävistä liiketoimista tehtävät ilmoitukset koskevat usein rajat ylittäviä varojen siirtoja tai ulkomaalaisia henkilöitä ja selvittelykeskuksen tunnistamat epäillyt petos- ja muut rikokset johtavat enenevässä määrin johonkin muuhun maahan. Toisaalta kansainvälinen yhteistyö sekä hyvät ja suorat tiedon vaihdon kanavat ovat ratkaisevan tärkeitä selvittelykeskuksen omassa toiminnassa ja onnistuneelle rikostorjunnalle.

Egmont Group:in (katso alla) jäsenenä on yli 160 FIU⁷ yksikköä, joiden välillä on mahdollista vaihtaa tietoja erityisessä suojatussa verkossa. Selvittelykeskus on allekirjoittanut lisäksi yhteensä 38 yhteisymmärryspöytäkirjaa⁸, joiden tavoitteena on tiivistää tätä yhteistyötä. Tässä yhteistyössä korostuvat suorat ja nopeat yhteydet maihin, joista ja joihin varojen siirtoja tapahtuu eniten.

Selvittelykeskukset voivat lisäksi lähettää toisilleen varojen pysäyttämispyyntöjä tapauksissa, joissa rikoshyötyä on siirretty rajojen yli ja nopeat toimenpiteet ovat tarpeen. Selvittelykeskus lähetti vuoden 2020 aikana 41 pyyntöä 17 eri maahan ja vastaanotti vuoden aikana viisi pyyntöä. Lähetettyihin jäädytyspyyntöihin liittyi varoja noin 2,5 miljoonan euron arvosta.

Direktiivi⁹ velvoittaa selvittelykeskukset välittämään vastaanottamansa ilmoituksen toiseen jäsenmaahan tapauksissa, joissa ilmoituksella on liittymä toiseen jäsenmaahan. Merkittävämmissä tapauksissa selvittelykeskus toimittaa tietoa myös EU-maiden ulkopuolisiin maihin. Selvittelykeskus vastaanottaa erittäin suuren määrän ilmoituksia, joilla on kytkös toiseen maahan. Selvittelykeskus aloitti ilmoitusten ulkomaille lähettämisen automatisoinnin kehittämisen 2019, mutta käsittely on vielä suurimmalta osin manuaalista. Selvittelykeskus luovutti toisiin maihin vuoden 2020 aikana ilmoituksia yhteensä 366 kertaa 53

⁷ Financial Intelligence Unit

⁸ MoU - Memorandum of Understanding

⁹ 4 AMLD, Artikla 53, kappale 1, alakappale 3 (cross-border reports)

eri maahan, joista 24 maata oli EU-maita ja 19 maata EU:n ulkopuolisia maita. Eniten ilmoituksia lähetettiin Venäjälle, Ruotsiin ja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan.

7.2 Muu kansainvälinen yhteistyö

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaympäristössä kansainvälisyys on leimaa antavaa.

EU yhteistyön kannalta vuosi 2020 on ollut jatkunut tapahtumarikkaana. Komissio julkaisi toukokuussa tiedonannon (2020/C 164/06) ”Toimintasuunnitelma rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevaa kokonaisvaltaista unionin toimintapolitiikkaa varten”¹⁰. Marraskuussa 2020 julkaistiin ”Neuvoston päätelmät rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnasta”¹¹, joka komission toukokuisen toimintasuunnitelman ohessa antaa suuntaa unionin tasolla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnalle tulevina vuosina. Osana tätä kehitystä selvittelykeskus on ollut mukana EU jäsenmaiden selvittelykeskusten Heads of FIU Platform- työryhmässä ja sen alaisessa selvittelykeskusten tuki- ja koordinaatiomekanismia suunnittelevassa alatyöryhmässä. Selvittelykeskus on osallistunut myös EU:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan asiantuntijatyöryhmässä.

Rahanpesun selvittelykeskus on ollut EU:n jäsenvaltioiden selvittelykeskusten välisen tiedonvaihtokanavan FIU.net:in¹² käyttäjä ja järjestelmän Advisory Group -ryhmän jäsen. FIU.net on ollut Europolin ylläpitämä vuodesta 2016, mutta Euroopan tietosuojaviranomaisen kannanoton vuoksi järjestelmän ylläpito on määrätty siirrettäväksi komissiolle, alun perin vuoden 2020 lopulla (siirtoa on lykätty syyskuuhun 2021). Rahanpesun selvittelykeskus on ollut mukana suunniteltaessa siirron teknistä toteutusta sekä järjestelmän siirtoon liittyviä oikeudellisia kysymyksiä. Samalla selvittelykeskus on pyrkinyt lisäämään järjestelmän kautta tapahtuvan tiedonvaihdon automatisointia.

¹⁰ https://ec.europa.eu/finance/docs/law/200507-anti-money-laundering-terrorism-financing-action-plan_en.pdf

¹¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12608-2020-INIT/en/pdf>

¹² <https://www.europol.europa.eu/about-europol/financial-intelligence-units-fiu-net>

Neljännän rahanpesudirektiivin tehokkuutta koskeva Suomeen kohdistuva komission arviointi käynnistyi syksyllä 2019 jatkuen vuoteen 2020, jolloin varsinaisen arviointivierailu toteutettiin – tosin etäyhteyksillä. Selvittelykeskuksella on ollut arvioinnissa merkittävä rooli asiantuntijana ja tiedon tuottajana. Arvioinnin tulosten odotetaan valmistuvan alkuvuodesta 2021.

Egmont Group on FIU -yksiköiden kansainvälinen yhteenliittymä, jolla on merkittävä rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sekä näihin liittyvien vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa globaalisti. Egmont Groupin jäsenenä on maailmanlaajuisesti jo lähes 170 FIU yksikköä, joiden jäsenyyden yhtenä edellytyksenä on sitoutuminen kansainväliseen tiedonvaihtoon. Rahanpesun selvittelykeskus on ollut Egmontin jäsen jo vuodesta 1998 lähtien.

Rahanpesun selvittelykeskus on osallistunut Egmont Groupin Best Egmont Case Award Book II -kirjan valmisteluun. Tämä julkaisu tulee sisältämään valikoidun joukon parhaita tapausesimerkkejä rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvistä rikoskokonaisuuksista, joiden käynnistämisessä ja selvittämisessä Egmont-ryhmään kuuluvan maan FIU-yksiköllä on ollut vähäistä suurempi rooli. Kirja on määrä julkaista keväällä 2021 vähintään e-Kirjana.

Financial Action Task Force - FATF¹³ on arvioinut Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan kansainvälisten standardien mukaisuuden ja julkaissut sitä koskevan maa-arvion huhtikuussa 2019¹⁴. Vuoden 2020 aikana

¹³ <https://www.fatf-gafi.org/about/>

¹⁴ <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer4/MER-Finland-2019.pdf>

Suomi on raportoinut ensimmäisen kerran FATF:lle maa-arviointiraportissa annettujen 52 suosituksen toteutuksesta. Suomi on ollut FATF jäsen vuodesta 1991. Selvittelykeskuksen asiantuntija on ollut jäsenenä FATF:n Japanin maa-arviointiryhmässä.

YK:n terrorismin vastainen komitea on arvioinut Suomen terrorismin torjunnan tehokkuutta vuonna 2019 valmistuneessa raportissa, joka koskee myös terrorismin rahoittamisen vastaisia toimia. Raportin suositusten täytäntöönpanoa on jatkettu vuoden 2020 aikana. Suomi on raportoinut komitealle syksyllä 2020.

8 Hankkeet

8.1 Black Wallet

Suomen ja Ruotsin Rahanpesun selvittelykeskusten yhteinen EU:n rahoittama Black Wallet -hanke on keväästä 2019 asti kartoittanut maksupalveluntarjoajien kenttää sekä pyrkinyt edistämään yksityisen ja julkisen sektorin välistä yhteistyötä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa. Hanke on osallistunut aktiivisesti alan tapahtumiin livenä ja verkossa sekä työstänyt hankkeen lopputuotteita. Koronan aiheuttamista haasteista huolimatta hanke on edennyt tavoitteissaan keskittymällä muun muassa online -koulutusmateriaalin tuottamiseen ja siirtämällä koulutustapahtumat verkkoon.

Maksupalveluihin liittyen on tunnistettu useita rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä, jotka on koottu yhteen Black Wallet Risk Indicators -lopputuotteeseen. Riski-indikaattoreiden listauksen lisäksi riskeistä on tuotettu myös laajempi raportti, joka avaa ja selittää riskejä yksityiskohtaisemmin. Kyselyn vastausten perusteella on myös koottu tietoa siitä informaatiosta, jota maksupalveluntarjoajilta on saatavilla. Tätä ja muun muassa erilaisia palvelumalleja, case-esimerkkejä sekä ohjeita siitä, kuinka yrityksiin tulee olla yhteydessä, käsitellään viranomaisille suunnatussa Black Wallet Guidebook for Law Enforcement Agencies -lopputuotteessa.

Viranomaisille suunnatut lopputuotteet, riski-indikaattorit ja niitä tukeva raportti sekä Black Wallet Guidebook for Law Enforcement Agencies ovat saatavilla Europolin ylläpitämällä viranomaisille tarkoitettulla koulutusalueella (EPE platform). Yksityiselle sektorille suunnatut lopputuotteet koskien epäilyttävien liiketoimien tunnistamista ja ilmoittamista sekä parhaita käytäntöjä torjua rahanpesua ja terrorismin rahoittamista tulevat saataville Poliisin uusille nettisivuille sekä Europolin viranomaisille tarkoitettulle koulutusalueelle.

Hankkeen viimeinen kansainvälinen koulutustapahtuma tammikuussa 2021 keskittyy viranomaisten ja Fintechien¹⁵ väliseen yhteistyöhön. Huolimatta yksityisen sektorin pääosin positiivisesta vastaanotosta hanketta kohtaan, on silti

¹⁵ FinTech = Financial Technology eli finanssiteknologia on teknologiaa, erityisesti tietotekniikkaa, jota käytetään pankki-, vakuutus-, rahoitus-, sijoitus- tai maksupalveluiden tuottamiseen. Sanaa

havaittu yrityksiä, jotka eivät tunnista rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä tai rooliaan näiden estämisessä. Vaikka yhteistyö maksupalveluntarjoajien ja viranomaisten välillä on saatu hyvin käyntiin, tulisi sitä edelleen kehittää ja syventää. Hanke päättyy 28.2.2021.

8.2 Rankka

Rahanpesun selvittelykeskuksen Rankka-tekoälyhankkeessa selvitetään, testataan ja pilotoitetaan rahanpesun selvittelyyn soveltuvia tekoälypohjaisia teknologioita. Hankkeen tavoitteena on tuottaa selvitys tekoälyyn ja yleisesti digitalisaatioon liittyvistä teknologisista ratkaisuista, jotka ovat sovellettavissa rahanpesun estämisen, paljastamisen ja selvittelyn kontekstissa. Hanke vahvistaa selvittelykeskuksen sisäisiä kyvykkyyksiä tekoälyhankkeiden toteutukseen ja tuottaa toimenpide-ehdotuksen ja askelmerkit jatkokehitykselle. Yhtenä hankkeen tavoitteena on myös tarkastella mahdollisuuksia soveltaa tekoälyä laajemminkin rikostorjunnassa. Tunnistettujen teknologioiden ja ratkaisujen toteutus tehdään mahdollisissa jatkohankkeissa.

Rankka-hankkeen toimenpiteet vuoden 2020 aikana keskittyivät vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon aikana valmisteleviin toimenpiteisiin ja projektipäällikön rekrytointiin. Rekrytoinnin jälkeen toiminta on keskittynyt teknologiakaritoitukseen, teknologisiin esiselvityksiin, potentiaalisten yhteistyötahojen kartoitukseen ja yhteistoiminnan aloittamiseen sekä testaus- ja pilotointivaihetta varten toteutetun testiympäristön määrittämiseen ja rakentamiseen. Hanke päättyy 31.12.2021.

käytetään myös viittaamaan kasvuyrityksiin, jotka kehittävät uutta finanssiteknologiaa tai uusia finanssiteknologiaa hyödyntäviä palveluja <https://www.finanssivalvonta.fi/pankki/fintech--finanssialan-innovaatiot/>.

8.3 Ilmo

Rahanpesun selvittelykeskukselle on vuoden 2020 lopulla myönnetty rahoitus Ilmo-hankkeen toteuttamiseksi. Hankkeen tavoitteena on ohjelmistorobotiikkaa hyödyntäen automatisoida ilmoitusten käsittelyprosessia siten, että ihmistyötä voidaan suunnata nykyistä paremmin. Hanke on osa poliisihallituksen SARA-hanketta, jonka alahankkeista Ilmo on yksi. Hankkeen ensimmäisenä tavoitteena on rekrytoida hankkeesta vastaava henkilö. Hanke jatkuu vuoden 2022 loppuun saakka.

8.4 Public-Private yhteistyö

Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus käynnisti syksyllä 2020 julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden väliseen yhteistyöhön perustuvan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan asiantuntijaryhmän (Public-Private Partnership). Ryhmän tavoitteena on edistää toimijoiden välistä tiedonvaihtoa sekä kehittää rahanpesun torjunnan torjuntamenetelmiä ja valmiuksia. Tavoitteena on konkreettinen operatiivinen yhteistyö sekä ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten torjuntaprosessien kehittämiseen tähtäävä yhteistyö. Operatiivisen yhteistyön tavoitteena on, että osapuolet vaihtavat tietoja lainsäädännön mahdollistamalla ja erikseen sovittavalla tavalla konkreettisista rahanpesulain mukaisista epäilyttävistä liiketoimista ja kohteista. Torjuntaprosessien kehittämisen tavoitteena on poistaa tiedonvaihdon esteitä, vaihtaa ajankohtaista tekotapatietoa ja tietoa rahanpesun riskeistä sekä kehittää ilmoitusvelvollisten valmiuksia tunnistaa mahdollisia epäilyttäviä liiketoimia esimerkiksi rikoslajikohtaisesti. Tavoitteena on myös antaa palautetta rahanpesuilmoitusten laadusta ja vaikutuksista sekä onnistumisista sekä tuoda kehitysideoita rahanpesun selvittelykeskuksen ja ilmoitusvelvollisten torjuntaprosesseihin.

Asiantuntijaryhmä perustettiin toisaalta vastaamaan ilmoitusvelvollisten jo pitkään esille nostamaan tarpeeseen tehostaa tiedonvaihtoa sekä tukemaan Valtioneuvoston periaatepäätöksen kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi tavoitetta poistaa tiedonvaihdon esteitä. Tavoitteena on myös vastata FATF:n maatarkastuksen suositukseen vahvistaa toimijoiden kykyä tunnistaa rahanpesun riskejä ja vahvistaa yhteistyötä. Yhteistyöryhmä perustettiin ennakkoiden tulossa olevaa EU tason ohjeistusta liittyen

viranomaisen ja yksityisen sektorin väliseen yhteistyöhön rahanpesun torjunnassa.

Yhteistyöryhmän toiminnan luonteen vuoksi ryhmään voitiin kutsua rajallinen joukko ilmoitusvelvollisia. Siihen kuuluu tällä hetkellä 16 finanssialan, rahapeelaamisen ja virtuaalivaluuttapalvelun tarjoajan edustajaa. Ryhmä kokoontuu joka toinen kuukausi ja sen toiminnasta jaetaan tietoa kaikille rahanpesulain mukaisille ilmoitusvelvollisille. Johtuen Covid-19 pandemiasta työ jouduttiin aloittamaan videoyhteyksien välityksellä. Osallistujat ovat osallistuneet aktiivisesti kokouksiin ja ilmaisseet, että tällaiselle vuoropuhelulle on selvästi kansallisesti tarve. Ensimmäisissä kokouksissa on käsitelty aiheina Covid-19 pandemian myötä toimintaympäristössä tapahtuneen muutoksen vuoksi avustuksiin liittyviä rahanpesun riskejä, virtuaalivaluuttoihin liittyviä riskejä ja rahanpesun torjunnan mahdollisuuksia sekä ilmoitusvelvollisten väliseen tiedonvaihtoon liittyviä lainsäädännöllisiä kysymyksiä.

Yhteistyön tavoitteena on molemminpuolinen vuoropuhelu siten, että Rahanpesun selvittelykeskus ja ilmoitusvelvolliset tuottavat aiheita ja sisältöä yhteistyöhön. Tavoitteena on, että ilmoitusvelvollisilla on valmius keskustella asiantuntijaryhmässä valituista aiheista ja tarjota oma asiantuntijuutensa rahanpesun torjunnan kehittämiseen Suomessa.

8.5 Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017, rahanpesulaki) velvoittaa arvioimaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä kansallisen riskiarvion muodossa. Kansallisessa riskiarviossa on tarkoitus tunnistaa ja arvioida rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä Suomessa eri toimialoilla sekä osaltaan auttaa riskiperusteisen lähestymistavan vahvistamisessa, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen valvonnan ja toiminnan kehittämisessä sekä resurssien kohdentamisessa. Rahanpesulain mukaan riskiarvion yhtenä tarkoituksena on tukea toimivaltaisten valvontaviranomaisten, Asianajajaliiton ja ilmoitusvelvollisten omien riskiarvioiden laadintaa.

Joulukuussa 2019 valtiovarainministeriö ja sisäministeriö asettivat kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadinnasta vastaavan työryhmän (riskiarviotyöryhmän) vastaamaan riskiarvion toteuttamisesta sekä ris-

kiarviotyöhön osallistuvien tahojen ohjauksesta. Riskiarvioprojektin vastuuhenkilöksi nimitettiin rahanpesun selvittelykeskuksen virkamies. Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskus on myös muutoin ollut aktiivisesti mukana riskiarviotyöryhmän työskentelyssä ja tukenut riskiarvion laadintaa.

Suomen keväällä 2021 valmistuvan valtiovarainministeriön ja sisäministeriön koordinoiman kansallisen riskiarvion havaintoihin perustuen laaditaan myös toimintasuunnitelma (AML/CFT Action Plan), jossa määritellään ne kansalliset toimenpiteet, joilla havaittuihin riskeihin reagoidaan.

